

Artur Kijas*

STATUT KUPIECKO-ROLNICZEGO TOWARZYSTWA W SZADKU

Statut Kupiecko-Rolniczego Towarzystwa w Szadku zachowany w wersji rosyjskojęzycznej w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie stanowi część archiwalnej spuścizny należącej do Alfonsa Józefa Parczewskiego, który w latach 1919–1930 był profesorem Uniwersytetu Stefana Batorego, organizatorem i dziekanem Wydziału Prawa wszechnicy wileńskiej. Zasługi tego znakomitego prawnika i historyka dla Wilna zostały docenione powierzeniem mu w latach 1922–1924 godności rektora uniwersytetu oraz nadaniem w 1929 r. godności doktora honorowego. Warto przypomnieć także, że choć pochowany w Kaliszu w grobowcu rodzinnym, zmarł w Wilnie 21 kwietnia 1933 r.

Alfons Józef Parczewski był autorem monografii Szadka, wydanej w Warszawie w 1870 r. Przypuszczam, że statut Towarzystwa Kupiecko-Rolniczego był także jego autorstwa. Jako znakomity prawnik orientował się w zawiłościach prawa rosyjskiego, obowiązującego w Królestwie Polskim od lat siedemdziesiątych XIX w. Statut został sporządzony w dwóch wersjach językowych – polskiej i rosyjskiej. Dla administracyjnych władz guberni kaliskiej konieczny był tekst rosyjski, ten właśnie się zachował. Statut jest świadectwem aktywności społeczno-gospodarczej szadkowian i jako ważne źródło historyczne, dotyczące schyłku wieku XIX, zasługuje na uwagę i zainteresowanie. Zamieszczony poniżej tekst statutu jest tłumaczeniem jego rosyjskiej wersji zachowanej w archiwum wileńskim.

* Artur Kijas, prof. dr hab., Zakład Historii Europy Wschodniej, Instytut Wschodni, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

STATUT KUPIECKO-ROLNICZEGO TOWARZYSTWA
W OSADZIE SZADEK W GUBERNI KALISKIEJ

Cel powołania Towarzystwa oraz jego prawa i obowiązki

§ 1

Kupiecko-Rolnicze Towarzystwo w Szadku ma na celu przeprowadzać i pośredniczyć w operacjach kupna i sprzedaży towarów niezbędnych dla potrzeb rolnictwa, zbóż, a także wszelkich produktów rolnych.

§ 2

Towarzystwo posiada prawo:

- a) kupować i dzierżawić majątek nieruchomy niezbędny dla budowy magazynów i sklepów;
- b) nabywać i przyjmować komisyjnie wszelkie przedmioty związane z rolnictwem;
- c) utrzymywać warsztaty naprawy maszyn rolniczych;
- d) podpisywać umowy handlowe i zaciągać zobowiązania;
- e) skarżyć sądowo i odpowiadać na drodze sądowej;
- f) zaciągać pożyczki.

§ 3

W sprawach podatkowych, państwowych i przemysłowych, celnych oraz opłat stempowych, podatków i opłat lokalnych Towarzystwo podlega przepisom powszechnie obowiązującym zarówno obecnym, jak i tym, które zostaną przyjęte.

§ 4

Towarzystwo posiada własną pieczęć z napisem w języku rosyjskim i polskim: „Kupiecko-Rolnicze Towarzystwo w Szadku”.

§ 5

Siedzibą Zarządu Towarzystwa jest osada Szadek w powiecie sieradzkim w guberni kaliskiej.

Skład Towarzystwa, prawa i obowiązki jego członków oraz majątek Towarzystwa.

§ 6

W skład Towarzystwa mogą być przyjęci członkowie Szadzkiego Oddziału Kaliskiego Gubernialnego Stowarzyszenia Rolniczego i inne osoby obojga płci wiary chrześcijańskiej, zajmujący się rolnictwem, a także pełnoletni mieszkańcy osady Szadek i jego okolic posiadający prawo rozporządzania własnym majątkiem.

§ 7

Liczba członków Towarzystwa nie może wynosić mniej niż 15 osób.

§ 8

Członków Towarzystwa przyjmuje się na posiedzeniach tajnych Zarządu w drodze uchwały. Uchwały o przyjęciu zapadają zwykłą większością głosów. W przypadku negatywnej decyzji Zarząd nie ujawnia przyczyny odmowy.

§ 9

Członkostwo Towarzystwa ustaje w wyniku decyzji Walnego Zgromadzenia, wskutek nieprzestrzegania postanowień statutu oraz w wyniku działalności przynoszącej szkodę Towarzystwu.

§ 10

Majątek Towarzystwa stanowią:

- a) składki członkowskie,
- b) darowizny,
- c) kapitał rezerwowy Towarzystwa.

§ 11

Składka członkowska wynosi 250 rubli. Może ona być uiszczana w całości lub stopniowo, przy czym każdy członek może uiszczać kilka składek członkowskich.

§ 12

Członkowie Towarzystwa solidarnie odpowiadają za operacje i zobowiązania Towarzystwa, jednak odpowiedzialność ta ograniczona jest do trzykrotnej składki każdego członka i w żadnym wypadku nie może być wyższa.

§ 13

Członkowie Towarzystwa za zgodą Zarządu mogą przekazywać swoje składki innym jego członkom. Przekazywanie składek osobom trzecim jest jednak zabronione.

§ 14

Członek Towarzystwa, pragnący z niego wystąpić, powinien pisemnie powiadomić o tym Zarząd na miesiąc przed przewidywanym zakończeniem roku sprawozdawczego, przy czym odpowiedzialność za długi i zobowiązania Towarzystwa dotyczące operacji tego roku, w którym wpłynęło powiadomienie o wystąpieniu z Towarzystwa, zanika po upływie dwóch lat od dnia zatwierdzenia sprawozdania za ten rok, w którym wpłynęło powiadomienie o wystąpieniu z Towarzystwa.

§ 15

W wypadku śmierci członka jego prawa i zobowiązania przechodzą na spadkobierców, którzy w ciągu sześciu miesięcy od daty śmierci zobowiązani są do poinformowania Zarządu, kto ze spadkobierców zmarłego przejmuje jego zobowiązania. Jeśli zobowiązania przechodzą na osobę niepełnoletnią, to jej pełnomocnikiem w Towarzystwie będzie prawny opiekun.

§ 16

W przypadku uznania członka Towarzystwa za dłużnika Zarząd zobowiązany będzie wypłacić wierzycielom dłużnika należną mu składkę członkowską, nie wcześniej jednak niż przed sporządzeniem bilansu za rok sprawozdawczy, w którym stwierdzono niewypłacalność i po potrąceniu z tej składki przypadającej na niego części strat Towarzystwa.

§ 17

Po wstąpieniu do Towarzystwa nowych członków, po upływie pierwszego roku, gdy Towarzystwo będzie dysponowało rezerwą, członkowie zobowiązani są, prócz składki wynoszącej 250 rubli (zobacz § 11), wpłacać także przypadającą na każdą składkę część kapitału rezerwowego według obliczeń Zarządu.

Zarządzanie Towarzystwem

§ 18

Sprawami Towarzystwa zarządzają: (1) Walne Zgromadzenie członków, (2) Zarząd. Prócz tego funkcjonuje także Komisja Rewizyjna.

Walne Zgromadzenie członków

§ 19

Walne Zgromadzenie może być zwyczajne i nadzwyczajne.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie zwołuje Zarząd Towarzystwa raz w roku, nie później niż w marcu celem rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania oraz przyjęcia bilansu z działalności Towarzystwa za ubiegły rok i zatwierdzenia uchwały o podziale zysków. Sprawozdanie zostaje przedłożone Walnemu Zgromadzeniu, łącznie z protokołem Komisji Rewizyjnej.

Walne Zgromadzenie uchwała preliminarz wydatków na kolejny rok oraz rozpatruje sprawy zgłaszane przez Zarząd lub też członków Towarzystwa.

Nadzwyczajnego zwołania Walnego Zgromadzenia dokonuje Zarząd w miarę potrzeby lub na żądanie 1/3 ogółu członków.

§ 20

Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należą wszelkie sprawy związane z działalnością Towarzystwa, a stałej jego trosce podlegają:

- a) postanowienia o pozyskaniu, zastawie i wywłaszczeniu nieruchomości,
- b) wybór i odwoływanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Likwidacyjnej,
- c) podejmowanie decyzji o wydatkowaniu kapitału rezerwowego, zmianach w statucie oraz rozwiązaniu i likwidacji Towarzystwa.

§ 21

O terminach zwołania Walnego Zgromadzenia powiadamia się członków Towarzystwa pisemnie na 21 dni przed planowanym zebraniem, przy czym należy powiadomić o jego terminie i miejscu. Informację tę trzeba podać do wiadomości miejscowego naczelnika policji.

§ 22

Dla ważności Walnego Zgromadzenia wymagana jest obecność na zebraniu co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania (zobacz § 24).

W razie nieobecności ponad połowy członków Walne Zgromadzenie jest odraczane. Zarząd wyznacza nowy termin Walnego Zgromadzenia, jednak nie później niż w terminie czterech tygodni po uprzednim, które się nie odbyło i decyzje drugiego zebrania są ważne bez względu na liczbę obecnych członków.

§ 23

Dwie składki po 250 rubli dają prawo do jednego głosu. Każde kolejne pięć wpłat także daje prawo do jednego głosu, jednak żaden członek nie może mieć więcej niż dziesięć głosów, nawet gdyby był właścicielem 47-krotności składek członkowskich. Pełnomocnikami członków mogą być tylko inni członkowie Towarzystwa, jednak żaden z nich nie może mieć więcej niż jedno pełnomocnictwo i dysponować więcej niż dziesięcioma głosami. Upoważnienie musi być wystawione w formie pisemnej.

§ 24

Uchwały Walnego Zgromadzenia podejmowane są zwykłą większością głosów. W wypadku równej ilości głosów decyduje głos członka uczestniczącego w zebraniu.

§ 25

Przewodniczącym Walnego Zgromadzenia może zostać każdy członek Towarzystwa wybrany przez jego uczestników, jeśli nie jest członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej.

Zarząd Towarzystwa

§ 26

W skład Zarządu wchodzi 3 członków powoływanych przez Walne Zgromadzenie. Każdego roku ze składu Zarządu ustępuje jeden członek, początkowo w wyniku losowania, a następnie według starszeństwa wyboru. Członek ustępujący może być wybrany ponownie.

§ 27

Członkowie Zarządu rozdzielają między sobą obowiązki na podstawie obopólnego porozumienia.

§ 28

Zarząd kieruje działalnością i dysponuje kapitałem Towarzystwa. Posiada uprawnienia tworzenia biur, sklepów i magazynów, nabywa majątek ruchomy i nieruchomości, może też wynajmować pomieszczenia, zatrudniać pracowników, dokonywać wynagrodzeń i wypłat, nabywać i sprzedawać towary. Zarząd prowadzi całą korespondencję, utrzymuje stały kontakt z lokalnymi władzami oraz jest uprawniony do reprezentowania Towarzystwa bez specjalnych pełnomocnictw przed wszystkimi instancjami sądowymi, wydaje kwitancję, nadzoruje rachunkowość.

§ 29

Zaciągnięte przez Zarząd zobowiązania i umowy mają dla Towarzystwa charakter wiążący, jeśli zostały podpisane w jego imieniu jednocześnie przez dwóch członków Zarządu pod pieczęcią Towarzystwa. Aby otrzymać na pocztę pieniądze, paczki, telegramy i inne dokumenty, niezbędny jest podpis jednego członka Zarządu pod pieczęcią Towarzystwa.

Komisja Rewizyjna

§ 30

Celem wglądu w działalność finansową oraz kontrolę ksiąg rachunkowych i dokumentów Towarzystwa Walne Zgromadzenie powołuje każdego roku Komisję Rewizyjną. Kadencja członka Komisji trwa rok. Po upływie kadencji członek ma prawo do reelekcji.

§ 31

Komisja rewizyjna prócz całorocznej działalności kontrolnej jest zobowiązana do skrupulatnej kontroli całokształtu działalności Towarzystwa.

Rachunkowość Towarzystwa

§ 32

Obrachunkowy rok Towarzystwa trwa od 19 grudnia do dnia 18 grudnia następnego roku włącznie.

§ 33

Sprawozdanie powinno zawierać następujące części:

- a) stan składek członkowskich ze wskazaniem liczby członków i kapitału rezerwowego;
- b) ogólny bilans przychodów i wydatków za miniony rok obrachunkowy;
- c) wydatki na pensje i pozostałe rozchody na działalność statutową;
- d) rachunek stanu majątku Towarzystwa i należących do niego zasobów;
- e) rachunek długów Towarzystwa i wierzycieli Towarzystwa;
- f) wykaz dochodów i strat;
- g) czysty zysk.

§ 34

Zysk Towarzystwa dzielony jest według wytycznych Walnego Zgromadzenia członków.

§ 35

Zobowiązania Towarzystwa nie mogą przekraczać sześciokrotności sumy wkładów wszystkich składek członkowskich.

Likwidacja Towarzystwa

§ 36

Jeśli w wypadku obrotu spraw lub też według życzenia 3/4 składu członków zamknięcie Towarzystwa stanie się nieodzowne, to Walne Zgromadzenie wybiera Komisję Likwidacyjną złożoną z trzech członków, która wiadomość o przystąpieniu do likwidacji ogłasza we wszystkich dostępnych dokumentach. Komisja Likwidacyjna wzywa wierzycieli Towarzystwa i podejmuje wszystkie środki dla ich zaspokojenia i sprzedaje majątek Towarzystwa. Dopiero po spłacie wszystkich długów kapitał pozyskany ze sprzedaży może być rozdzielony między członków proporcjonalnie do wysokości wkładów.

Założycielami Towarzystwa są:

[Na tym kończy się tekst statutu]